

Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо функціонування молодіжних парламентів у державах-членах Європейського Союзу*

Анотація. В аналітичній записці узагальнено досвід держав-членів ЄС щодо функціонування молодіжного парламенту. Зокрема, акцентовано увагу на молодіжних парламентах як представницьких органах молоді, на інших моделях такої інституції, які реалізуються у національних парламентах відповідних європейських держав, та вказано на функціонування молодіжних парламентів (молодіжних рад) при Уряді та/чи на місцевому рівні.

Ключові слова: молодіжний парламент, національний парламент, молодь, учні, молодіжна рада, освітня програма.

Вступ.

Усі європейські держави приділяють увагу залученню молоді до суспільного, політичного, громадського життя, пропонуючи і заохочуючи різні форми такої участі. Функціонування на теренах Європи, починаючи з 1987 року, Європейського молодіжного парламенту (ЄМП; англ. European Youth Parliament (EYP)) є тому підтвердженням. Це політично та релігійно нейтральна неприбуткова організація, яка залучає молодь до активної участі у громадському та культурному житті. Організація об'єднує понад 40000 молодих людей з усієї Європи і має близько 5000 членів. Її місія полягає в тому, щоб надихнути та розширити можливості молодих поінформованих, відкритих, відповідальних та активних громадян, які формують суспільство та впливають на нього¹. EYP є однією із наймасштабніших та найвпливовіших молодіжних організацій у Європі, яка зосереджена на розвитку молодіжної дипломатичної спільноти, моделюванні парламентської роботи, розвитку навичок проектного та командного менеджменту, журналістики та медіа. Національні комітети EYP представлені 39 державами, зокрема й Україною (ЄМП України²).

Цілями діяльності ЄМП в Україні є:

- сприяння європейській інтеграції України шляхом виховання української молоді на демократичних цінностях та ідеалах, розбудови громадянського суспільства, налагодження співпраці з європейськими неурядовими організаціями;
- розвиток партнерства з міжнародними громадськими та міждержавними організаціями;
- налагодження співпраці між українськими молодіжними громадськими організаціями задля досягнення Цілей розвитку тисячоліття, затверджених ООН у вересні 2000 року;

¹ European Youth Parliament. URL: <https://eyp.org/>

² Європейський молодіжний парламент України. URL: <https://www.eyp.org.ua/>

- формування конструктивного і прагматичного ставлення молоді до європейської інтеграції України;
- формування позитивного іміджу України за кордоном.

Консультативно-дорадчим органом при Кабінеті Міністрів України, що сприяє реалізації державної молодіжної політики, є Національна рада з питань молоді³. Раду з молодіжних питань, як консультативно-дорадчий орган, створено при Президентові України⁴. Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики»⁵ на місцевому рівні утворюються молодіжні ради (стаття 6). Досить часто такі консультативно-дорадчі органи при міських радах називають «молодіжний парламент».

Платформою молодіжних організацій в Україні для просування та захисту прав молоді є і Національна молодіжна рада України (НМРУ), яка функціонує на правах громадської спілки⁶, і ряд інших громадських організацій.

Водночас, поняття «молодіжний парламент», що застосовується у більшості європейських держав, неоднозначно сприймається європейською спільнотою у контексті статусу таких парламентів, їх організації, структури, форм участі молоді, фінансування тощо. Проте, функціонування молодіжного парламенту (у країнах, де є ця інституція) безпосередньо пов'язане із національним парламентом держави і відокремлене від консультативно-дорадчих органів (рад) при виконавчій владі. Основною місією молодіжних парламентів є мотивація молоді до активної участі у політичному (законодавчому) житті держави, безпосереднього ознайомлення молоді із законотворчим процесом та донесення позиції молоді до політиків.

Досвід функціонування молодіжних парламентів у європейських країнах є корисним для України, зокрема й з огляду на важливість законодавчих ініціатив молоді та створення українського національного молодіжного парламенту⁷.

Основна частина.

Діяльність молодіжних парламентів у 27 державах-членах ЄС представлена наступним чином⁸.

³ Про затвердження Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2022 р. № 1011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1011-2022-%D0%BF#Text>

⁴ Положення про Раду з молодіжних питань: затверджене Указом Президента України від 17.01.2022 р. № 14/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/142022-41165>

⁵ Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

⁶ Національна молодіжна рада України. URL: <https://nycukraine.org/>

⁷ Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук оголосив про створення Молодіжної Ради при Парламенті України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/252403.html>

⁸ При підготовці цього матеріалу використано інформацію National Policies Platform (EACEA A6, the Education and Youth Policy Analysis Unit in the European Education and Culture Executive Agency (EACEA)) щодо систем і політики в галузі освіти та молоді в ЄС. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/>; а також матеріали ECPRD № 1052 від 11.09.2008. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/59566>.

Австрія. З 2008 року за ініціативою спікера нижньої палати парламенту започатковано молодіжний парламент (Jugendparlament, URL: <https://www.parlament.gv.at/erleben/demokratiebildung/jugendparlament/>; URL: <https://www.reininsparlament.at/was-ist-das-jugendparlament>).

Такий парламент збирається двічі на рік і проводить засідання у формі модельної гри. Спікер нижньої палати парламенту ініціює/запрошує до участі у щорічному засіданні Jugendparlament. Учні 9-х класів усіх типів шкіл подають заявки про участь до журі, яке створюється на федеральному рівні. Один клас – одна заявка. Журі обирає найкреативніші роботи з відповідями на запитання «Що означає демократія для вас і ваших однокласників?».

Під час модельної гри створюються імітаційні парламентські клуби/групи учасників, які зустрічаються з членами парламентських комітетів. Відбувається імітаційне моделювання законодавчого процесу, зокрема: підготовка законопроекту з актуальної проблеми та його обговорення під час зустрічей імітаційних парламентських клубів/груп з парламентськими комітетами; парламентські дебати учасників модельної гри та голосування; комунікація школярів із фаховими експертами щодо проблеми, яку намагаються вирішити модельним законопроектом.

Організація щорічного заходу «Jugendparlament» та його фінансове забезпечення, зокрема оплата проїзду, проживання, харчування учнів та вчителів, які їх супроводжують, здійснюються за рахунок держави. Цими питаннями опікується парламентська адміністрація. Діяльність молодіжного парламенту висвітлюється на офіційному сайті парламенту Республіки Австрія.

Бельгія. Ознайомлення молоді віком від 17 до 27 років з усіма аспектами роботи парламенту; формування демократичних поглядів у молоді; набуття знань щодо роботи парламенту, а також навичок ведення дискусії, пошуку компромісів та подолання суперечок у конструктивний спосіб – відбувається за допомогою модельної гри в рамках франкомовної спільноти Бельгії неурядової організації (НУО) «Parlement Jeunesse Wallonie-Bruxelles» (Молодіжний парламент Валлонія-Брюссель), заснованої у 1997 році, та модельної гри, яка з 2013 року здійснюється у Бельгії НУО «Vlaams Jeugdparlement» (Фламандський молодіжний парламент) у Фламандському регіоні (Vlaams Jeugdparlement. URL: <https://vlaamsjeugdparlement.be/project>; Parlement Jeunesse Wallonie-Bruxelles. URL: <https://www.parlementjeunesse.be/>).

Ці молодіжні парламенти налічують по 120 молодих людей, яких розподілено на групи: парламентарі та журналісти.

Протягом 4-х днів організацією «Vlaams Jeugdparlement» проводиться обговорення трьох актуальних соціальних проблем Фламандського регіону в рамках змодельованого законодавчого процесу. Учасникам надається експертна підготовка

З метою урахування кращих сучасних практик функціонування молодіжних парламентів при національних законодавчих органах, задля напрацювання моделі українського молодіжного парламентаризму підготовлено запит до ЕСРРД з відсутніх у відкритому доступі питань.

допомога. Протягом 5-ти днів учасники НУО «Parlement Jeunesse Wallonie-Bruxelles» розглядають, із дотриманням усіх парламентських процедур, чотири імітаційні законопроекти.

НУО «Vlaams Jeugdparlement» співпрацює та отримує певну фінансову підтримку від парламенту та уряду Фламандського регіону, а також приватних спонсорів. Заходи НУО «Parlement Jeunesse Wallonie-Bruxelles» організовуються опікунською радою цієї організації, фінансуються за рахунок субсидій франкомовної громади Бельгії, спонсорської допомоги університетів та інших закладів вищої освіти, приватних осіб. Участь у заході є платною, вартість якої становить 60 євро (проживання та харчування протягом тижня, участь у практичних заходах).

Болгарія. Молодіжні парламенти створюються на місцевому рівні, а при Міністерстві молоді та спорту діє Національна громадська рада з питань молоді (National Public Council for youth issues. URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/bulgaria/53-youth-representation-bodies>), яка на форумах обговорює важливі для молоді питання і є представницьким органом останньої.

Греція. Молодіжний парламент під назвою «Кроки демократії: практична реалізація участі» (Βουλή των Εφήβων – Βήματα Δημοκρατίας: Κάνοντας πράξη τη συμμετοχή) – освітня програма, яка з 1996 року щорічно організовується Фондом Парламенту Греції за парламентаризм і демократію у співпраці з Міністерством освіти, релігійних справ та спорту Грецької Республіки. Програма розрахована на учнів загальних та професійно-технічних ліцеїв Греції, а також шкіл за кордоном.

Учасники Програми – молодь у віці до 21 року. Відбір учасників здійснюється навчальними закладами (за розробленими закладом критеріями або через лотерею). Створюються робочі групи, комітети учасників, які обговорюють конкретні теми. Програма реалізується на двох рівнях. Спочатку в навчальних закладах здійснюються різноманітні заходи, зокрема передбачено участь у процесах прийняття рішень, обов'язкове ведення електронного щоденника, проведення не менше восьми зустрічей. На фінальному етапі відбувається молодіжний саміт в будівлі парламенту: групові та пленарні дискусії, експериментальні заходи, майстер-класи, культурні заходи (То πρόγραμμα «Βουλή των Εφήβων». URL: <https://foundation.parliament.gr/el/vouli-ton-efivon/all-years>). Фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету.

Данія. Кожні два роки у парламенті Данії проводять одноденний проект «молодіжний парламент» (Ungdomsparlamentet). Реалізація ініціативи забезпечується парламентом Данії, Міністерством у справах дітей та освіти, а також Данською молодіжною радою (Dansk Ungdoms Fællesråd, DUF) – головною організацією, що представляє 79 дитячих і молодіжних організацій.

Проект «молодіжний парламент» був заснований у 1999 році на честь 150-річчя Конституційного акта Данії (Ungdomsparlamentet. URL:

<https://www.ft.dk/da/undervisning/ungdomsparlamentet>) з просвітницькою метою. Учні отримують знання про процес прийняття рішень у парламенті, зустрічаються з міністрами та парламентарями, а також практикують навички аргументації, дискусії та презентації. Місія – сприяння роботі та активізація ролі молодіжних організацій на політичному рівні.

Спочатку відбір відбувається в 8-х і 9-х класах у школах Данії, Гренландії та Фарерських островів. Учні працюють над власними проектами щодо проблем клімату, здоров'я, біженців, правопорушень або освіти, формують ідеї, розробляють пропозиції до законів. Курс складається з 6 уроків. Готові законодавчі пропозиції направляються до парламенту на спеціально створений сайт. Обираються 60 найкращих пропозицій і 179 учнів для участі в молодіжному парламенті. При відборі пропозицій враховується правило, за яким у такому парламенті мають бути представлені школи з усієї країни. Окрім того, потрібно, щоб були охоплені усі визначені предметні галузі, а пропозиції були належно обґрунтованими.

Учні, які розробили відібраний законопроект, самостійно визначають 2-3 представників, які братимуть участь у молодіжному парламенті. Член молодіжного парламенту під номером 179 є президентом молодіжного парламенту, який головує на дебатах. Через 10 днів після визначення класами кандидатів, учні онлайн проводять пленарні засідання та засідання комітетів і готуються до офлайн засідання у День молодіжного парламенту у Фолькетингу.

У цей день учні встановлюють порядок денний Фолькетингу, беруть участь у роботі комітетів, якими керують члени парламенту та секретарі комітетів, ставлять запитання міністрам під час години запитань до уряду, аргументують власні законопроекти в парламентській залі. Ініціатива фінансується парламентом Данії, Міністерством у справах дітей та освіти, а також Данською молодіжною радою (DUF). День молодіжного парламенту проходить у Крістіансборзі. Для класів, відібраних для участі в Дні молодіжного парламенту, парламент Данії покриває витрати, зокрема на транспорт і можливе проживання для 1 вчителя та 3 учнів. DUF проводить навчальні семінари та підготовчі курси для організацій-членів та її учасників (курси молодіжних лідерів, набуття навичок розробки законопроектів, соціальних проектів і програм, здійснює підтримку міжнародних молодіжних проектів/партнерств тощо).

Естонія. У законодавстві Естонії термін «молодіжний парламент» застосовується щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування – молодіжних рад. На загальнодержавному рівні під ним розуміють назву проекту, що реалізується в рамках Естонської національної молодіжної ради (Eesti Noorteühenduste Liit (ENL)) – головної організації, яка об'єднує молодіжні асоціації та молодіжні ради (osaluskogu), а також навчальні дитячі і молодіжні проекти «Моделі парламенту», які організовує Інформаційна служба Канцелярії Рійгікогу за активної участі ENL та Естонської дитячої організації (ELO) (URL:

https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ee_youth_sector_development_plan_2021-2035_en_0.pdf).

Реалізація першого проекту «Дитячий молодіжний парламент» відбулась у 1995 році, у період зимових шкільних канікул; а проекту «Модель Європейського Парламенту» – у 2004 році.

19 травня 2002 року, в Таллінні відбулися установчі збори Асоціації молоді Естонії, на яких був підписаний засновницький договір і прийнято статут Естонської національної молодіжної ради (наразі до складу ENL входить 71 молодіжна рада).

Засідання молодіжного парламенту відбувається на початку січня, під час зимових канікул. Основним завданням Інформаційної служби Канцелярії Рійгікогу є: координація всіх заходів між дитячими організаціями і Рійгікогу/Колегією Рійгікогу (як правило, в межах створеної електронної палати); затвердження правління «молодіжного парламенту»; підготовка прес-релізів в мережі Інтернет; роз'яснення молодим депутатам положень Регламенту та Закону про внутрішні розпорядки Рійгікогу; підготовка зали пленарних засідань для засідання молодіжного парламенту тощо.

Засідання молодіжного парламенту фінансується за рахунок ENL.

Ірландія. В Ірландії діє Національний молодіжний парламент (Dáil na nÓg) для молоді віком 12-17 років, створений за ініціативи Департаменту Міністерства у справах дітей, рівності, інвалідності, інтеграції та молоді (DCEDIY) (URL: <https://www.comhairlenanog.ie/dail-na-nog/dail-na-nog-2024/>). Його місія – надати молодим людям право голосу щодо напрямів розвитку місцевої і державної політики. Молодіжні ради (Comhairle na nÓg) призначені для осіб, які через вік не мають іншого механізму участі у суспільно-політичному житті.

Національний молодіжний парламент збирається раз на два роки. Делегати – 200 представників обираються з учасників місцевих дитячих та молодіжних рад (Comhairle na nÓg) у 31 місцевому органі влади країни. Теми, які обговорюються на Національному молодіжному парламенті, обирає молодь у межах 31 місцевої молодіжної ради. Вік учасників місцевих дитячих і молодіжних рад – 12-17 років. Кожна молодіжна рада проводить щорічні загальні збори (AGM), на які запрошуються діти та молодь зі шкіл, місцевих молодіжних клубів та інших молодіжних проектів. На кожній місцевій конференції зазвичай бере участь 80-150 молодих людей. Обирається Комітет, який відповідає за роботу над обраними темами протягом наступного року, а також є консультативним форумом, який працює з особами, які приймають рішення.

По одному представнику від кожної з 31 молодіжної ради (Comhairlí na nÓg) обирається до Національного виконавчого органу, до основних завдань якого належить виконання та сприяння у виконанні місцевими молодіжними радами рекомендацій Національного молодіжного парламенту. Термін повноважень цього органу – два роки.

Діяльності Національного виконавчого органу сприяють Національний офіс та Департамент Міністерства у справах дітей, рівності, інвалідів, інтеграції та молоді (DCEDIY), які забезпечують взаємодію з відповідними міністрами, політиками, комітетами ірландського законодавчого органу (Oireachtas) та іншими особами, які приймають рішення.

Національний молодіжний парламент фінансується та контролюється DCEDIY.

Іспанія. Молодіжна рада Іспанії (CJE) об'єднує понад 60 молодіжних організацій, заснована у 1983 році та складається з молодіжних рад автономних співтовариств і молодіжних організацій державного рівня. CJE є автономним агентством при Міністерстві соціальних прав (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/spain/53-youth-representation-bodies>).

Італія. У цій країні молодіжний парламент відсутній. При Уряді діє Національна молодіжна рада (CNG) – незалежне та демократичне об'єднання, яке просуває права та інтереси молоді у органах державної влади (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/italy/53-youth-representation-bodies>).

Кіпр. Кіпрський молодіжний парламент (Κυπριακή Παιδοβουλή) був створений у 2001 році за ініціативою Панкіпрського координаційного комітету із захисту та благополуччя дітей (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/cyprus/53-youth-representation-bodies>).

Членом Кіпрського молодіжного парламенту може бути будь-яка особа віком до 18 років, яка на законних підставах постійно проживає на Кіпрі. Молодіжний парламент складається з 80 членів із правом голосу (56 греків-кіпріотів і 24 турків-кіпріотів) та 3 спостерігачів (1 мароніт-кіпріот, 1 латино-кіпріот і 1 вірмено-кіпріот), які представляють три конституційно визнані кіпрські меншини. Члени розподіляються по шести округах Республіки за тією ж аналогією, що й Палата представників Республіки. Термін їх повноважень – два роки. Парламент обирає свого голову, керівників секретаріатів, призначає спеціальні комісії. Парламент скликається на пленарні робочі сесії кожні два місяці та на щорічну урочисту сесію під головуванням Голови Палати представників Республіки під час Тижня захисту дітей у листопаді. В парламенті створюються спеціальні комітети:

- 1) Комітет законодавчого контролю;
- 2) Освітній комітет;
- 3) Комітет охорони здоров'я та навколишнього середовища;
- 4) Комітет культури;
- 5) Комітет з преси та комунікацій.

Панкіпрський координаційний комітет із захисту та благополуччя дітей координує діяльність Молодіжного парламенту, а також відповідає за забезпечення фінансування його роботи.

Латвія. Молодіжний Сейм Латвії існує з 3 червня 2011 року та є проектом Парламенту Латвії (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/latvia/53-youth-representation-bodies>).

Молоді люди, обрані до Молодіжного Сейму, чії ідеї набрали найбільшу кількість голосів, збираються у Сеймі, щоб на власному досвіді зрозуміти специфіку роботи законодавця та звернутися до однолітків на актуальні суспільні теми з парламентської трибуни.

Правове регулювання здійснюється регламентом Молодіжного Сейму (Jauniešu Saeimas nolikums. URL: <https://jauniesusaeima.lv/nolikums/>).

Молодіжний Сейм складається зі 100 членів, які обираються за результатами голосування у виборчих округах. Розподіл мандатів за округами визначається з урахуванням визначеної Центральною виборчою комісією кількості депутатів у виборчому окрузі, пропорційно до кількості виборців на останніх виборах до Сейму Латвійської Республіки.

Кожен кандидат балотується індивідуально, реєструючи ідею, яку він хоче представляти в Молодіжному Сеймі. Тематику ідей Молодіжного парламенту розробляє Організатор (Молодіжного Сейму) у співпраці з менеджерами проекту «Молодіжний парламент», беручи за основу теми, актуальні для суспільства і особливо для молоді. Право голосу має кожен, хто має обліковий запис на порталі e-klase.lv або у facebook.com. Голосування відбувається за допомогою засобів аутентифікації порталу (логін і пароль). Після перевірки організатор публікує профіль кандидата та розміщену в ньому ідею на вебсайті.

Вибори відбуваються у визначений період часу і голосування є таємним. Загальна кількість голосів, поданих за кожного кандидата, є загальнодоступною та відображається на вебсайті.

Президія Молодіжного Сейму складається з чотирьох членів Молодіжного Сейму, які набрали найбільшу кількість голосів на виборах. Співголовами комісій Молодіжного Сейму є чотири члени Молодіжного Сейму, які займають друге місце за кількістю голосів, отриманих на виборах. Рахунковою комісією є чотири члени Молодіжного Сейму, які займають третє місце за кількістю голосів, отриманих на виборах. Члени Молодіжного Сейму працюють у чотирьох комісіях. Для визначення, в якій комісії працюватиме кожен член Молодіжного Сейму, враховується приналежність відповідного кандидата до пріоритетно обраної комісії та кількість голосів, отриманих на виборах. Це означає, що кількість голосів, набрана на виборах до Молодіжного Сейму, необхідна для того, щоб стати депутатом Молодіжного Сейму, ще не гарантує, що депутат стане членом комісії, до якої він подав свою ідею.

Діяльність у Молодіжному Сеймі наближена до справжньої роботи парламенту – процесу розробки законів у комісіях та роботи на сесіях Сейму. Молоді депутати Сейму збираються на перше засідання, яке веде Голова Сейму, а місця в Президії Сейму займають четверо молодих людей, чії ідеї набрали

найбільшу кількість голосів. У комісіях обговорюють подані ідеї та розглядають чотири проекти рішень про включення ідей, підтриманих комісіями, до декларації Молодіжного Сейму. Після роботи в комісіях відбувається друге засідання Молодіжного Сейму, де молодь обговорює ідеї, внесені до проектів рішень комісій. Роботою молодих депутатів Сейму в комісіях керують голови відповідних комісій Сейму або уповноважені ними представники – члени відповідних комісій Сейму, а також призначені співголови комісій – доповідачі.

Ідеї, які містяться в проектах рішень комісій Молодіжного Сейму узагальнюються в один документ, після чого готується декларація, яка оприлюднюється на вебсайті, а також передається всім комісіям і фракціям Сейму Латвії для ознайомлення. Декларація має рекомендаційний характер. Дані про організаційне та фінансове забезпечення на офіційному сайті та у вільному доступі відсутні. (Jauniešu Saeimas nolikums. URL: <https://jauniesusaeima.lv/nolikums/>)

Литва. Функції, подібні до молодіжних парламентів європейських держав, виконує Рада литовських молодіжних організацій (LiJOT), заснована у 2008 році – неурядова некомерційна організація (за правовою формою асоціації), що об'єднує національні молодіжні організації та регіональні спілки молодіжних організацій. LiJOT працює у партнерстві з Урядом.

Люксембург. Національна асамблея молоді (Assemblée nationale des jeunes, далі – Асамблея молоді) – молодіжний парламент Люксембургу, створений у 2008 році відповідно до Закону про молодь. Асамблея молоді не є частиною структури парламенту Люксембургу. Вона політично незалежна, але фінансується Міністерством освіти, дітей та молоді (далі – Міністерство).

Кількість учасників – приблизно 100 у парламентській каденції 2023/24 рр. Усі молоді люди віком від 14 до 24 років, які проживають у Люксембурзі, мають право стати членом Асамблеї молоді. При цьому, її члени не обираються шляхом виборів, а можуть подавати заявки на членство і кожна зацікавлена молода людина може долучитися до участі у молодіжному парламенті.

Парламентська каденція починається 1 жовтня і закінчується 30 вересня. Пленарне засідання має відбуватися не рідше одного разу на рік. Нові учасники залучаються щороку через семінари, організовані в середніх школах, кампанії в соціальних мережах тощо.

Тристороння угода між Міністерством, Національною молодіжною радою та виконавчим комітетом Асамблеї молоді регулює просвітницьку та політичну роботу, яку проводить молодіжний парламент. Угода передбачає подальший організаційний розвиток Асамблеї молоді та її підтримку. Правила та положення визначаються внутрішнім регламентом цієї організації.

Структура Асамблеї молоді:

- пленарні збори;
- виконавчий комітет;
- розширений виконавчий комітет;

- постійні комітети;
- медіа-група.

За матеріальну, логістичну та освітню підтримку Асамблеї молоді відповідає Національна молодіжна рада. Це завдання покладено на двох її співробітників, які працюють за сумісництвом.

Основна мета Асамблеї молоді – надати молоді та молодіжним організаціям можливість бути почутим під час прийняття політичних рішень на національному рівні. З одного боку, участь у Асамблеї молоді дозволяє молодим людям дискутувати та висловлювати свою думку з політичних питань, з іншого боку, – це також громадянська освітня програма, яка надає молодим людям знання та навички щодо демократичних процесів і розробки політики.

Основними результатами роботи Асамблеї молоді є заяви та резолюції, розроблені комітетами чи окремими особами, які потім виносяться на голосування членів молодіжного парламенту на пленарному засіданні та приймаються абсолютною більшістю голосів.

Прийняті заяви та резолюції є офіційною позицією Асамблеї молоді та публікуються на її офіційній вебсторінці (URL: <https://www.jugendparlament.lu/>), а також поширюються у засобах масової інформації. Після цього такі документи передаються до Національної палати депутатів. Молодіжний парламент Люксембургу не зобов'язаний консультуватися з політиками в процесі законотворчості.

В Асамблеї молоді функціонують постійні комітети, які збираються, щоб обговорити і підготувати резолюції та/або висновки з тих чи інших питань. Теми, якими займаються комітети, залежать від відповідних сфер компетенції. Вибрані теми часто пов'язані з проблемами та труднощами, з якими стикається молодь у Люксембурзі. Таких комітетів п'ять:

- 1) Комітет з питань закордонних та європейських справ, оборони, співробітництва та імміграції;
- 2) Комітет з питань економіки та праці;
- 3) Комітет з питань освіти;
- 4) Комітет з питань довкілля;
- 5) Комітет з питань рівних можливостей та інтеграції.

Мальта. Молодіжний парламент створюється щорічно Національною молодіжною радою відповідно до статуту останньої (National Youth Council. URL: <https://knz.org.mt/>). Ця платформа не є частиною конституційної структури парламенту держави і контролюється Національною молодіжною радою. Молодіжний парламент не має фіксованої кількості членів. Зацікавлені молоді люди подають заявку на участь у Молодіжному парламенті через конкурс, оголошення про який щорічно публікує Національна молодіжна рада. Молодіжний парламент розділений на дві групи. Одна група для молодих людей від 13 до 18 років, друга для тих, хто має вік від 19 до 35 років. Термін повноважень Молодіжного

парламенту – один рік. Молодіжний парламент має дві основні цілі: представлення резолюцій на сесії парламенту, які також презентуються прем'єр-міністру, лідеру опозиції та Президенту Республіки; проведення навчання та політичного моделювання для молоді.

Діяльність Молодіжного парламенту висвітлюється на вебсайті парламенту Мальти (URL: <https://parlament.mt/14th-leg/press-releases/2023/09-sep/pr-231385-youth-parl-2023/>), а також на сторінці Facebook Національної молодіжної ради (URL: <https://www.facebook.com/KNZMalta>).

Нідерланди. Відсутній молодіжний парламент. Молодіжні ради функціонують на рівні муніципалітетів. Також діє Національна молодіжна рада (Nationale Jeugdraad, NJR) – молодіжна консультативна рада під патронатом Міністерства охорони здоров'я, соціального забезпечення та спорту (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/netherlands/53-youth-representation-bodies>).

Німеччина. Відсутній молодіжний парламент чи подібна структура на національному рівні. На федеральному рівні існують різні формати участі молоді у суспільному житті держави, такі як федеральні молодіжні конференції (Bundesjugendkonferenzen) або Дні молодіжної політики (JugendPolitikTage) (чергуються щорічно). Некомерційною організацією Вуїра е.В. створено платформу для молодих людей, яка сприяє участі молоді та спрямована на створення федерального молодіжного парламенту (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/53-youth-representation-bodies>).

Польща. Сейм дітей та молоді (*Sejm Dzieci i Młodzieży*) – це освітній проект Канцелярії Сейму Польщі, який реалізується з 1994 року (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/poland/53-youth-representation-bodies>). Метою проекту є поширення знань про функціонування польського Сейму та принципи законодавчого процесу, а також заохочення молоді до обговорення важливих для неї питань. Діяльність Сейму дітей та молоді носить дидактичний, консультативний характер і спрямована на формування суспільної думки з проблем молоді. Окрім Канцелярії Сейму Польщі, в його організації беруть участь Міністерство освіти та кілька інших організацій, у тому числі неурядових.

Сейм дітей та молоді відіграє роль форуму, який привертає увагу до питань, які молоді поляки вважають важливими. Сейм дітей та молоді об'єднує 460 учнів молодшої та старшої школи, які обираються на конкурсній основі. Молоді депутати призначаються строком на один рік і раз на рік збираються на пленарне засідання. Формула відбору депутатів до Сейму дітей та молоді неодноразово змінювалась (цього року участь беруть діти середнього шкільного віку, раніше – молоді до 24 років, а минулого року – діти до 18 років). Брати участь у Сеймі дітей та молоді можна лише один раз.

Цьогорічна сесія Сейму дітей та молоді проходить за новою формулою. 13 червня відбулося жеребкування 153 початкових шкіл – з пропорційним поділом на окремі воєводства, представники яких візьмуть участь у засіданні Сейму дітей та молоді. Кількість місць для окремих воєводств пропорційна кількості школярів у регіоні. 2 вересня у відібраних школах шляхом жеребкування обиратимуть представників до Сейму дітей та молоді. Щоб взяти участь у розіграші, учні повинні надати закладу письмову згоду батьків/опікунів на участь у Сеймі дітей та молоді. Кожна школа відбере по одному учню з шостого, сьомого та восьмого класів. У кожному закладі відбудуться дебати за участю обраних представників шкіл щодо найважливіших питань для школи та учнівської спільноти в контексті теми цьогорічної сесії Сейму дітей та молоді.

Представники шкіл будуть поділені на тематичні групи та візьмуть участь в онлайн-практикумах, які відбудуться з 10 до 27 вересня. Метою семінарів є вибір тем для обговорення, кандидатів у маршалки та доповідачів, які обґрунтовуватимуть вибір тієї чи іншої теми під час засідання Сейму дітей та молоді.

Кожна сесія Сейму дітей та молоді присвячена певній темі. Пленарні засідання, які відбуваються в будівлі Сейму Республіки Польща, дають можливість депутатам висловити свою точку зору, думки та пропозиції щодо діяльності органів влади, особливо у сфері освіти, спрямовані на покращення становища дітей та молоді. Сейм дітей та молоді приймає постанови, які згодом передаються представникам законодавчої та виконавчої влади, обговорюються на Конгресі молоді, який організовується Офісом омбудсмена у справах дітей. У пленарних засіданнях, які проводить Сейм дітей та молоді, беруть участь спікери та віцепікери верхньої та нижньої палат, а також окремі члени парламенту. Засідання Сейму дітей та молоді висвітлюються у медіа, що сприяє підвищенню обізнаності громадськості про проблеми дітей та молоді.

Робота Сейму дітей та молоді відбувається відповідно до регламенту, який містить загальні положення, порядок поділу на тематичні групи, порядок обрання та повноваження маршалка, порядок проведення обговорення та голосування за обрану тему (рішення приймаються більшістю голосів).

Сейм дітей та молоді не має статусу юридичної особи, тому не володіє фінансовими ресурсами та не приймає рішень щодо розподілу державних коштів. Організаційні витрати Сейму дітей та молоді покриває Канцелярія Сейму Польщі та інші організатори.

Португалія. Сесії Молодіжного парламенту проводяться в Асамблеї Республіки щороку з 1995 року. Молодіжний парламент (Parlamento dos jovens) відповідно до Постанови № 42/2006 від 2 червня 2016 року є інституційною ініціативою Асамблеї Республіки Португалія, яка здійснюється у співпраці з Міністерством освіти (через відповідні регіональні управління освіти), регіональними секретаріатами, відповідальними за освіту та молодь в автономних

регіонах Азорських островів і Мадейри, а також Державним секретаріатом у справах молоді та спорту через Португальський інститут спорту та молоді. Але це не представницький орган молоді, а освітня програма, яка триває протягом навчального року, охоплюючи багато шкіл з усієї країни, які бажають взяти в ній участь, і завершується двома сесіями в парламенті, що проводяться у квітні та травні: відповідно сесія, призначена для учнів середньої школи (старше 15 років), та сесія, призначена для учнів 2-го та 3-го циклів початкової школи (10-15 років) (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/portugal/53-youth-representation-bodies>).

Молодіжний парламент переслідує такі цілі: сприяння інтересу молоді до громадянської та політичної діяльності; підвищення важливості внеску молоді у вирішення питань, що стосуються їхнього індивідуального та колективного сьогодення та майбутнього, шляхом представлення своїх пропозицій у політичних органах; популяризація важливості парламентського представництва та процесу прийняття рішень парламентом, як представницьким органом народу Португалії; заохочення розвитку у молоді навичок аргументації для захисту прав та інтересів ідей, заснованих на повазі до таких цінностей, як толерантність і воля більшості.

Будь-яка державна чи приватна школа може зареєструватися: школи можуть бути з материка, з автономних регіонів (Азорські острови та Мадейра) та з закордонних округів у Європі. Державний секретаріат у справах португальських громад відповідає за сприяння участі з-за кордону, щоб португальська молодь, яка живе за кордоном, приєдналася до цієї ініціативи. Реєстрація офіційно оформлюється шляхом заповнення реєстраційної форми онлайн.

Молодіжний парламент проходить кілька етапів протягом навчального року. Ці етапи подібні для сесій як для початкової, так і для середньої школи, та включають:

- тематичні дебати в школі, залучаючи якомога більше учнів, а також ширшу освітню спільноту. Школа може запросити членів парламенту зі свого виборчого округу взяти участь у дебатах;
- виборчу кампанію та вибори, під час яких учні висувують списки кандидатів і відстоюють свої рекомендації відповідно до теми сесії;
- шкільну сесію з вибраними учнями, щоб затвердити проект Рекомендації школи та обрати своїх представників на районну або регіональну сесію;
- окружну чи регіональну сесію, за участю члена парламенту, яка затверджує рішення кожного виборчого округу та обирає членів шкільного парламенту на національну сесію Молодіжного парламенту;
- Національну сесію Молодіжного парламенту в Асамблеї Республіки. Засідання комітетів та пленарне засідання відбуваються протягом 2 днів. Члени Молодіжного парламенту очолюють комітети та беруть участь у «годині запитань» під час пленарного засідання. Голова Асамблеї Республіки відкриває кожну сесію.

Робота Молодіжного парламенту регулюється регламентом, який містить: преамбулу; загальні положення; виборчі правила; регламент шкільної сесії; регламент окружної/регіональної сесії; регламент національної сесії, зокрема регламент комітету та регламент пленарного засідання; додатки (бланки документів).

Румунія. Жоден молодіжний парламент, як представницький орган молоді не організовується в Румунії. Декілька проектів, реалізованих неурядовими організаціями, отримали назву «Молодіжні парламенти», що пропонували молоді можливість відчувати парламентські дебати. До 2019 року Асоціація Pro Democracy реалізовувала такі проекти у партнерстві з парламентом Румунії. У 2023 році підтриманий політичною партією проект «Парламент для Молоді» запропонував молодим людям провести день з парламентарем. Але жоден із цих проектів не є представницьким органом молоді (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/romania/53-youth-representation-bodies>). У 2020 році створено Національну раду у справах молоді (NCFY), яка включає 50 представників молодіжних організацій громадянського суспільства як консультативну структуру Міністерства молоді та спорту з молодіжними асоціаціями.

Словаччина. У 2019 році внесено зміни до Закону № 282/2008 про підтримку роботи молоді (ZÁKON z 2. júla 2008 o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov), якими надано муніципалітетам можливість створювати молодіжні парламенти. Склад молодіжного парламенту, спосіб його створення та інші питання функціонування визначаються муніципалітетом. Тобто, при парламенті Словаччини молодіжний парламент не формується (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/slovakia/53-youth-representation-bodies>).

Словенія. Існує Дитячий парламент (Otroški parlament) як освітня програма для учнів початкової школи (URL: <https://osbenedikt.splet.arnes.si/otroski-parlament/>). З 1990 року реалізується в усіх школах та є громадською трибуною на місцевому, регіональному і національному рівнях (остаточні дебати на рівні Національних зборів Республіки Словенія). Дитячий парламент працює у формі сесій на місцевому рівні. До Національного Дитячого парламенту висувуються делегати від дитячих парламентів місцевого рівня. Він проводиться за обраною і затвердженою на регіональному рівні тематикою, за участю словенських парламентарів. Організовується таке засідання молодіжною радою, що функціонує при Уряді Словенії.

Угорщина. Молодіжний парламент (Országos Diákszemleke) створюється Урядом і проводить засідання кожні 2-3 роки (Országos Diákszemleke. URL: <https://www.oktatas.hu/koznevelés/diakparlamentek>

Діє на підставі Регламенту (Országos Diákszlament ügyrendje. URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/diakparlament/2024/Az_Orszagos_Diakparlament_ugyrendje.pdf).

Закон про національну громадську освіту (2011. évi CXС. törvény a nemzeti köznevelésről) передбачає, що одним із завдань міністра, відповідального за освіту (державний секретар, відповідальний за державну освіту), є скликання Молодіжного парламенту. У період між сесіями парламент працює у формі пленарних засідань (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/hungary/53-youth-representation-bodies>). До складу парламенту входять представники студентських/учнівських рад.

Фінляндія. Права молодих людей брати участь у плануванні, прийнятті рішень і реалізації питань, пов'язаних із впливом на їх життя, закріплені в Конституції держави (URL: <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf>) та Законі про молодь (URL: <https://okm.fi/en/legislation-youth>).

Молодіжний парламент (Nuorten eduskunta. URL: <https://www.eduskunta.fi/FI/NuortenEduskunta/Sivut/default.aspx>) був створений на національному рівні на початку 1998 року. Парламент не є безпосередньо частиною конституційної структури парламенту (Eduskunta), а також він не згадується в Законі про молодь. Проте діяльність такого парламенту є досить популярною. Цілі парламенту: допомогти молодим людям пізнати суспільство і проблемні питання, що виникають в державі та світі; ознайомити їх з Eduskunta, фінською демократією та здійсненням впливу; розвивати здібності, необхідні для участі у діяльності фінського парламенту; відкрити для молоді перспективи суспільного дискурсу. Основна мета – почути молодь, їх проблеми і бачення розвитку суспільства.

Молодіжний парламент організовано та фінансується спільно Парламентом Фінляндії та Центром розвитку «Opinkirjo».

Молодіжна парламентська діяльність призначена лише для шкіл, учнів випускних класів, які зорганізовуються у шкільні парламентські клуби. У клубах ознайомлюються із ключовими питаннями демократії та актуальними темами, беруть участь у соціальних дебатах.

На національному рівні Молодіжний парламент формується у кількості 199 членів, які збираються на пленарні засідання раз на два роки (депутатів у фінському парламенті 200 осіб). До складу Молодіжного парламенту входять учні 8-9 класів (15-16 років), які представляють свої депутатські групи на місцевому рівні. Також близько 140 членів такого парламенту набувають навиків журналістики. Вибір молодих людей, які візьмуть участь у сесії, здійснюється у спосіб, погоджений молодіжним клубом, наприклад, шляхом голосування серед бажаючих або шляхом жеребкування.

На пленарному засіданні, яке організовують у Eduskunta кожні два роки, члени уряду, тобто міністри, відповідають на запитання, які їм ставлять члени

Молодіжного парламенту. Засідання проводиться так само, як і година усних запитань до уряду. Парламентарі поступаються місцями молоді, а голова парламенту залишається на своєму місці. Члени парламенту беруть участь у дискусіях. Зазвичай за деякими питаннями відбувається голосування.

Молодіжними радами та/або молодіжними консультативними радами (утворюються на місцевих рівнях відповідно до Закону про місцеве самоврядування і об'єднані у Союз місцевих молодіжних рад) та Спілкою студентів закладів вищої освіти (Закон про університети та Закон про політехніку) опікується профільне міністерство в Уряді країни (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/53-youth-representation-bodies>).

Отже, молодіжний парламент у Фінляндії є періодичним формуванням (на кшталт з'їзду молоді в парламенті) для заслуховування нагальних для молоді питань.

Організацією Молодіжного парламенту, коли засідання відбувається в будівлі парламенту займається Департамент інформації та комунікації. Цей департамент комунікує з усіма молодіжними парламентськими клубами.

Окрім офіційного вебсайту, вказаного вище, Молодіжний парламент використовує блог «Nuorten Parlametti» і сторінку у Facebook.

Франція. Молодіжний парламент при парламенті держави відсутній (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/53-youth-representation-bodies>). Указом Прем'єр-міністра № 2016-1377 від 12 жовтня 2016 року було створено Консультативну раду з питань молодіжної політики (Conseil d'orientation des politiques de jeunesse, COJ) – адміністративно-дорадчий орган, підпорядкований Прем'єр-міністру. Консультативна рада сприяє координації та оцінці державної політики щодо молоді у віці від 16 до 30 років, здійсненню просвітницької діяльності, а також діалогу між зацікавленими сторонами молодіжної політики.

Хорватія. Відсутній національний молодіжний парламент. Молодь бере участь у процесі прийняття управлінських рішень через Консультативну раду для молоді Уряду Республіки Хорватія (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/croatia/53-youth-representation-bodies>).

Чехія. Молодіжний парламент при національному законодавчому органі відсутній (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/czechia/5-participation>).

Проект під назвою «Національний парламент дітей та молоді» (Národní parlament dětí a mládeže) охоплює дитячі та молодіжні парламенти і ради регіонального й місцевого рівнів. Він підтримується державними субсидіями через Міністерство освіти, молоді та спорту та іншими проектами або благодійними внесками. Тобто цей проект є урядовим і зібрань у парламенті держави не відбувається.

Швеція. Відсутній молодіжний парламент, який би діяв під егідою органів державної влади (URL: <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/sweden/53-youth-representation-bodies>). Молодь бере участь у формуванні молодіжної політики на рівні місцевих муніципалітетів.

Висновки.

Проведене дослідження підтверджує функціонування інституції «молодіжний парламент» (з можливістю різних назв) у той чи інший спосіб, дотичний до діяльності саме національного парламенту у 14 державах-членах ЄС (52%) (Австрія, Бельгія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Кіпр, Латвія, Люксембург, Мальта, Польща, Португалія, Словенія, Фінляндія). В інших державах молодіжні парламенти створюються *лише* на місцевому рівні (наприклад, Німеччина, Словаччина) та/або формуються координаційні молодіжні ради при уряді (відповідальному міністерству), як правило, національні молодіжні ради (Італія, Нідерланди, Румунія, Угорщина, Хорватія, Чехія та ін.) Усі держави-члени ЄС мають представництво (комітети) у Європейському молодіжному парламенті.

Місія молодіжних парламентів зумовлена реалізацією двох завдань:

- 1) просвітницькою діяльністю, що полягає в ознайомленні молоді з роботою парламенту, законодавчим процесом, формуванням молодіжної політики, набуттям навичок у сфері парламентаризму;
- 2) доведенням існуючих проблемних питань молоді та бачення шляхів їх вирішення до політиків/депутатів.

У зв'язку з цим, діяльність молодіжного парламенту розглядається як:

- 1) модельна гра (Австрія, Бельгія) чи освітня програма (Греція, Мальта, Словенія, Польща, Португалія), що завершується фінальним самітом/сесією (декількома заходами) в національному парламенті;
- 2) підсумковий форум/з'їзд молоді (щорічний (Данія) або раз на два роки (Естонія, Ірландія, Фінляндія)) – як результат опрацювання молоддю на місцевому та регіональному рівнях визначених актуальних питань;
- 3) повноцінна робота з опрацювання молодіжних питань структурними органами постійно діючого молодіжного парламенту, з періодичними сесіями (голосуванням і прийняттям рішень, що мають консультативно-дорадчий характер для парламентарів) (Кіпр, Латвія, Люксембург).

За останньою моделлю члени молодіжного парламенту приймають рішення самостійно у виді резолюцій, декларацій, постанов тощо із доведенням їх у майбутньому до парламентарів та членів уряду. В Латвії роботу членів молодіжного парламенту курують парламентарі того чи іншого комітету Сейму (залежно від сфери відання).

У перших двох зазначених вище варіантах парламентська трибуна для молоді виступає майданчиком донесення до політиків проблем молоді: засідання

відбувається, як правило, під головуванням голови національного парламенту за участю парламентарів та/або членів уряду, яким молоді люди ставлять питання.

Молодіжні парламенти, будучи навіть постійно діючою інституцією із відповідною структурою, зокрема секретаріатами, комітетами (Кіпр, Латвія, Люксембург, Португалія), не є представницьким органом, органом національного парламенту. Діяльність таких парламентів може регулюватися відповідним нормативно-правовим актом, зокрема регламентом (Латвія, Польща, Португалія).

Варто відмітити тісну взаємодію молодіжних парламентів із національними (координаційними) молодіжними радами при урядах, зокрема у контексті організації засідань молодіжного парламенту (наприклад, Мальта) та/або фінансування роботи такого парламенту (Люксембург). За рахунок бюджету парламенту (зокрема його секретаріату (адміністрації, апарату, канцелярії тощо)) та спонсорства фінансується діяльність молодіжного парламенту в Австрії, Польщі, Фінляндії. В інших випадках діяльність (засідання) молодіжного парламенту фінансується за кошти уряду, громадських організацій, спонсорської допомоги університетів, інших закладів вищої освіти, приватних осіб. У молодіжному парламенті Бельгії запроваджено платну участь у модельній грі для її учасників.

Відсутній єдиний підхід до вікових обмежень учасників/членів молодіжного парламенту: від 10 років (нижня межа) – в Португалії, 15 років (нижня межа) – у Латвії, до 21 року (верхня межа) – у Греції, 27 років (верхня межа) – у Бельгії. Різні підходи й до визначення/обрання членів молодіжного парламенту: за допомогою онлайн реєстрації будь-якої молоді особи (Люксембург); через вибори на місцевому/регіональному рівні завдяки голосуванню чи жеребкуванню (Латвія, Польща); через проведення організаторами конкурсу (Мальта).

Більшість молодіжних парламентів мають власні офіційні вебсторінки та/або сторінки у соціальних мережах. Діяльність таких парламентів висвітлюється і на офіційних сторінках національних парламентів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*